

УДК 343 (477)
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2022.20>

І. М. Леган
orcid.org/0000-0003-2933-4971
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри права та правоохоронної діяльності
Державного університету «Житомирська політехніка»

ТАТУЮВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛЬНОЇ СУБКУЛЬТУРИ: ІСТОРІЯ ПОХОДЖЕННЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства татуювання набуває особливої популярності серед молоді та інших соціально-демографічних груп. Однак, переважна більшість людей, що їх наносять на своє тіло, не зважають на приналежність цього атрибуту саме до кримінального середовища та чи не найбільш яскравим елементом кримінальної субкультури. Дослідження кримінальної субкультури є достатньо важливим, оскільки саме вона виступає у якості регулятора поведінки злочинців. Головна ж її небезпека полягає в тому, що кримінальна субкультура спотворює суспільну свідомість, трансформуючи злочинний досвід, змінює добropорядність населення, блокуючи процеси соціалізації молоді, формує громадську думку про необхідність систематичного порушення правових норм та правил, створює сприятливий імідж злочинців тощо. Тобто, кримінальна субкультура є основним механізмом впливу на формування криміналізації певних спільнот, та особливо молодіжного середовища.

Метою статті є аналіз історії походження та інтерпретації татуювання як елемента кримінальної субкультури.

Стан дослідження. Питання кримінальної субкультури були розглянуті у працях В. М. Анісімова, М. Н. Гернета, А. І. Гурова, О. М. Джузи, М. П. Журавльова С. І. Кузьміна, В. І. Монахова, А. Д. Мордвинова, М. А. Корсакевича, В. В. Корчинського, В. Ф. Пирожкова, А. В. Потоцького, І. В. Шмарова, Н. М. Якушина та інших. Однак, не дивлячись на розповсюдженість обговорення даної проблематики, окремі аспекти кримінальної субкультури досліджені не були.

Виклад основного матеріалу. Основним феноменом кримінальної субкультури прийнято вважати татуювання злочинців. Безпосередньо татуюванням є штучним порушенням цілісності шкіри шляхом залучення колючих та (або) ріжучих інструментів з наступним введенням у покрив шкіри фарбувальних речовин з метою нанесення незникаючих малюнків та зображень. Тату – термін, запозичений з полінезійської мови, що на діалекті Таїті (від слова «татау») означає «малюнок».

У англійську мову цей термін було введено видатним англійським мандрівником Джеймсом Куком. Він вперше використав його у своєму

звіті про навколосвітню подорож, опубліковану у 1773 році. До цього дане поняття у Європі не застосовувалося. Аналогічні терміни до того ототожнювали з іншою технікою безпосередньої прикраси і позначення людського тіла або були запозиченнями з жаргону різних суспільних груп [7, с. 249].

Натільні символи використовувалися кримінальним світом як засіб комунікації та носій інформації. Татуювання стало своєрідною візитною карткою злочинця, яку складно зіпсувати та ще важче втратити. На думку дослідників та науковців, татуювання мають близько 70% злочинців.

Єдиної систематизації татуювань немає, класифікувати їх можна за багатьма ознаками. Насамперед, за тематикою малюнків, серед яких зустрічаються релігійні, ліричні, історичні, політичні, порнографічні. Часто тематика переплітається: історичний сюжет подається в порнографічному виконанні, релігійні з політичними (наприклад, розп'яття з написом «Вір у Бога, а не в комунізм») тощо.

Татуювання класифікують за розташуванням їх на тілі. Найпопулярнішим місцем для живопису залишається грудна клітка. На ній, як правило, розміщуються оголені жінки, собори, лики святих, біблійні персонажі, черепи, тварини (зокрема тигри та леви), чорти, могильні хрести, розп'яття, портрети вождів, птахи, павуки, зірки табірних лідерів, лицарі та гладіатори. Спину, як правило, використовують для церковних дзвонів, павуків, музичних інструментів, скелетів, гладіаторських поєдинків. На руках і ногах виколоють кинджали, змії, кайдани, якорі, кораблі, павуків тощо. На лоб наносять свастику, павуків, абрєвіатури, короткі фрази, цифри (дати чи статті Кримінального кодексу). Текстові татуювання (абрєвіатури, афоризми та «блатні» вислови) зустрічаються на всіх частинах тіла, включаючи повіки та статеві органи [8, с. 18].

Татуювання у в'язниці і їх значення залежать від касты засудженого та причини його ув'язнення. Одна з основних класифікацій кримінальних татуювань – за належністю ув'язненого до однієї з наступних груп:

- злодії в законі;
- «блатні»;

- «недоторкані»;
- нижча каста.

Залежно від каст, до якої належить злочинець, відрізняються відповідно й татування. Причому, якщо хтось наб'є собі тату, призначене для злодіїв в законі, а потім потрапить у в'язницю, то повинен буде довести свою приналежність до каст, в іншому випадку арештанти його можуть жорстоко покарати.

Також розрізняють три види тюремних татувань і їх значень:

- регалки – знак відмінності тюремної еліти;
- портаки – неякісні малюнки, набиті за допомогою підручних засобів;
- нахалки – тату, зроблені насильно, як клеймо, знак приниження і ганьби.

Крім цього, татування можуть мати різне значення, залежно від місця нанесення. Особлива увага приділяється «перстням», які набивають на *пальцях рук*). Для звичайної людини подібні зображення на пальцях асоціюються з обов'язковим атрибутом карних злочинців. Тату у вигляді пернів є, мабуть, найбільш інформативним видом татувань, оскільки містять достатньо інформації про особу злочинця. У більшості випадків кількість таких пернів на пальцях є свідченням терміну, який відбував злочинець. Крім цього, в татуваннях пернів може міститися така інформація як вік, в якому людина потрапила у в'язницю, скоєний злочин, місце ув'язнення, становище в тюремній ієрархії, ставлення до побратимів та представників влади, свободи та власного життя.

Сьогодні татування на тілі у вигляді *церков та соборів* у місцях позбавлення волі за своїм значенням залишилися досить популярним видом татувань. Собори обов'язково наносяться на спину і груди, а церкви іноді ще на й ноги. Число куполів трактують по-різному, але малюють, як правило, не менше трьох. Куполи на церквах говорять про термін покарання, хрести також можуть означати кількість судимостей. Іноді кількість вікон може також розповісти про термін ув'язнення його власника. Шість темних куполів говорять про те, що їхній власник 6 місяців перебував в окремій камері за якісь порушення. При неодноразових засудженнях до церков добудовуються додаткові чи малюються нові споруди. Також зустрічаються зображення храму на долонях рук, закутих у кайдани – це наколка протесту. Жінка з татуванням у вигляді церкви є засудженою за крадіжки та пограбування.

Павутина. У наші дні татування у вигляді павутини є досить популярними і серед людей, які ніколи не були засуджені, проте це зображення – на 100% тюремне. Там таке тату символізує досить тривале ув'язнення. Асоціюється це татування з тим, як павук ловить у свою павутину – так само

і злочинців затримують. Мереживо павука символізує собою тюрму. Зазвичай цей малюнок зображають на лікті.

Сльоза – широко визнане татування у в'язниці, але її значення неоднозначне – все залежить від географії. В одних місцях слеза означає тривале тюремне ув'язнення, в інших – що власник тату скоїв убивство. Іноді слеза порожня, не замальована, тоді це символізує замах на вбивство або що один з друзів ув'язненого був вбитий і він шукає помсти. Західні реperi та інші знаменитості зробили татування у вигляді слези досить популярним, через що багато “нев'язнів” почали робити це тату для більш “жорсткого” погляду.

Гральні карти або карти з однаковою мастю вказують на ув'язненого, який любить азартні ігри. Це відноситься і як до азартних ігор в тюрмі, так і в ширшому сенсі до тих, хто дивиться на життя, як на азартну гру. У російських тюрмах кожна мастя карти має своє власне значення. Піка символізує злодія, а хреста – злочинців загалом, дзвона (буба) призначена для стукачів та інформаторів і її зазвичай наносять насильно, черва означає, що власник татування шукає романтичного партнера у в'язниці (її можуть наносити із застосуванням насильства) [2, с. 95].

Найпоширеніші варіанти татувань засуджених мають таку інтерпретацію:

- вовк – ватажок, означає незалежність;
- тигр – жорстокість, ненависть до правосуддя;
- куполи на церкві означають кількість «ходок»;
- кіт – корінний мешканець в'язниці, також символ удачі і злодіїв;
- тату Богоматері – оберег для малолітніх в'язнів;
- павук – символ злодія;
- розп'яття – знак кримінального авторитета;
- руни або свастика – протест;
- сонце – символ волі, а промені – кількість ув'язнень.

Тату на колінах — символ того, що людина не готова прогинатися і буквально ставати перед кимось на коліна. Приміром, якщо у злочинця на колінах зображені зірки, значить він любить свободу і відмовляється коритися законам.

Значень у жіночих тюремних татувань набагато менше, ніж у чоловічих, але багато в чому вони схожі. Наприклад, жінки теж роблять тату на пальцях для позначення приналежності до злодійської касты. Якщо жінка на зоні робить тату у вигляді троянди, метеликів на плечі або жіночого силуету з короною, це означає, що у неї низька соціальна відповідальність. Джерелом подібних татувань є клеймо лілії на плечі, яке припікали у середньовічній Франції дівчатам, що займаються проституцією [5, с. 380].

Висновки. З метою осмислення такого феномена кримінальної субкультури, як татування,

варто посилити увагу до сучасної інтерпретації її значень. Досліджуючи кримінальну субкультуру у місцях позбавлення волі, можна чітко встановити тісний її вплив на пенітенціарну злочинність. На основі стійких кримінальних правил та тюремних традицій здійснюється саморегулювання взаємних відносин між засудженими особами, які впроваджують «нелюдські» антиморальні способи впливу та можуть пригнічувати людську гідність, демонструючи свавілля та жорстокість.

Література

1. Дідківська Г. В. Кримінологічна характеристика участі України в системі запобігання міжнародної злочинності : монографія. Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. Вінниця : ТВОРИ, 2019. 355 с.
2. Калога К.В. Татування як криміналістична ознака особи злочинця. Криміналістичний вісник. № 1 (19). 2013. С.94-100
3. Кримінологія: питання та відповіді / кол. авт.: О. О. Авдеев, А. А. Васильев та ін.; за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : Золота миля, 2015. 324 с.
4. Леган І.М. Основні напрями та форми міжнародного співробітництва щодо запобігання та протидії транснаціональній злочинності. Актуальні проблеми держави і права. № 90. 2021. С. 89–93.
5. Леган І.М. Сучасний стан та тенденції транснаціональної злочинності в Україні та світі. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 3. С. 378–381.
6. Леган І.М. Теоретико-правові засади міжнародного співробітництва щодо запобігання та протидії транснаціональній злочинності: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08. Ірпінь, 2021. 40 с.
7. Пирожков В. Ф. Исправительно-трудовая психология. Труды Академии МВД СССР / В. Ф. Пирожков, А. Д. Глотчкин и др. М., 1974. С. 248–251.
8. Юридична психологія: підручник / [Д. О. Александров, В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко та ін.]; за заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсєєва. Вид. 2-ге, доопр. і допов. К. : КНТ, 2008. С. 18.

Анотація

Леган І. М. Татування як елемент кримінальної субкультури: історія походження та інтерпретація. – Стаття.

Стаття зосереджує увагу на історії походження та сучасній інтерпретації татувань як елемента кримінальної субкультури. У статті доведено, що кримінальна субкультура у місцях позбавлення волі є способом життєдіяльності засуджених, що об'єдналися в певні групи негативного спрямування і котрі дотримуються певних кримінальних традицій з метою встановлення панування над іншими засудженими.

Науковий інтерес до даної проблематики зумовлений необхідністю поглибленого вивчення історії походження та інтерпретації татування як елемента кримінальної субкультури в Україні та світі.

У статті визначено, що неформальні норми діють у мікрогрупах засуджених у формі традицій і звичаїв, а елементами кримінальної субкультури засуджених є крім татувань також особлива мова (жаргон), пісні, системи таємного зв'язку тощо.

Доведено, що кримінальна субкультура поряд з іншими факторами обумовлює злочинність і висту-

пає об'єктивною реальністю, якій в системі цінностей належить власне місце. Пояснено, що суть кримінальної субкультури в певній мірі відображено в самому понятті.

У статті охарактеризовано, що кримінальна субкультура для злочинної спільноти виконує певну захисну роль, оскільки спільнота знаходиться в середовищі культури і відчуває на собі її ворожий напрям. Роль субкультури в даному випадку важко переоцінити, оскільки вона виконує цілу низку певних функцій поряд із визначеною захисною, це й ідеологічне підживлення, і створення власного сприятливого мікросередовища, це й механізми включення в неї нових учасників та прихильників, за допомогою чого відбувається детермінація злочинності. Таким чином, вдається досягти збереження цілісності і розвитку такого утворення. Крім того, у статті сконцентровано увагу на питаннях ідентифікації злочинців різного рівня кримінальної ієрархії і їх приналежності до кримінальних спільнот у відповідності до наявних татувань.

Ключові слова: татування, кримінальна субкультура, феномен, тату, кримінальні співтовариства, кримінальний авторитет.

Summary

Legan I. M. Tattoo as an element of criminal subculture: history of origin and interpretation. – Article.

The article focuses on the history of the origin and modern interpretation of tattoos as an element of criminal subculture. The article proves that the criminal subculture in places of deprivation of liberty is a way of life of convicts who have united in certain groups of a negative direction and who follow certain criminal traditions in order to establish dominance over other convicts.

Scientific interest in this issue is due to the need for an in-depth study of the history of the origin and interpretation of tattoos as an element of criminal subculture in Ukraine and the world.

The article determines that informal norms operate in microgroups of convicts in the form of traditions and customs, and elements of the criminal subculture of convicts include, in addition to tattoos, a special language (jargon), songs, secret communication systems, etc.

It has been proven that the criminal subculture, along with other factors, determines crime and acts as an objective reality that has its own place in the value system. It is explained that the essence of the criminal subculture is to a certain extent reflected in the concept itself.

The article describes that the criminal subculture for the criminal community performs a certain protective role, since the community is in the environment of the culture and feels its hostile direction. The role of the subculture in this case is difficult to overestimate, since it performs a number of certain functions along with a certain protective one, it is ideological nourishment, and the creation of its own favorable microenvironment, it is also the mechanisms of including new participants and supporters in it, with the help of which crime is determined. Thus, it is possible to achieve preservation of the integrity and development of such an entity. In addition, the article focuses on the issues of identification of criminals of different levels of the criminal hierarchy and their affiliation to criminal communities in accordance with existing tattoos.

Key words: tattoo, criminal subculture, phenomenon, tattoo, criminal communities, criminal authority